NOVICE
kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI. V sredo 16. novembra 1853. *List 92.*

Od pozimske klaje za živino.

(Konec.)

Répa in pésa. Vse sorte répe in pése so govedom posebno dobra in zdrava piča in nadomestujejo senó naj bolje. Répa in pésa ne delate tistih napak, ki zlasti spolovila krav zadevajo, kakor jih dela krompir. Vendar naj se tudi répa ali pésa v pravi meri pokladate, ne čez polovíco vsakdanje klaje, po seneni vrednosti prerajtane. Preden se répa ali pésa razreže za živinsko pičo, naj se očisti ali omije, ker se koremin rada parst derží. — Repno perje nima velike vrednosti, in pesno žene rado na drisko.

Laška repica (topinambur, tudi judovski krompir imenovana) ostane čez zimo dobra v zemlji na njivi, in pride spomladi, ker še le pôzno kaliti začenja, gospodarju toliko bolj na hvalo, ker krompir in répa že kalita in zatega voljo slabeji prihajata. Ker ima laška répica nekoliko smolikaste stvarí (Haržstoff) v sebi, je sperva zoperna živini, za to je prav, iz začetka jo mešati s krompirjem; ko se pa je goveda enkrat navadijo, jo jejo prav rade. Od tod morebiti pride, da jo eni kmetovavci hvalijo, eni pa ne, ker na tem je veliko ležeče, da se živini prikupi in da jo rada jé. Kar pa tečnost laške repice utiče, stojí med péso in krompirjem, to je, ako se živini stanovitno poklada, da se je dobro privadi. Goveda in ovce se redé dobro po njej, se vé da tudi zraven nje v primeri slame in sená manjkati ne smé, kakor pri krompirju, répi in pési. Kakor krompir ima tudi laška repica pri molznih kravah to lastnost, da je mléka scer veliko, smetane pa malo. Suhe stebla s pirjem vred jejo ovce raji kakor goveda, kterim se zrezati morajo; njih tečnost stojí v sredi med senom in slamo. Zelene stebla s pirjem pa teknejo ovcam in govedom, pa rekel bi, da ne kaže jih porezati in živini pokladati, ker se potem manj repice pridela.

Kapus, sosebno glavati kapus in kravji kapus, je scer sila vodena piča (v 100 delih kapusa je 90 delov vodenega), vendar se dobro prileže molznim kravam s prikladano suho kermo; veliko sira se dá iz mléka tacih krav napraviti, ki so bile kermene s kapusom. Od kapusa, ki je za drugo rabo namenjen, je tudi perje in štor dobra piča.

Od ostankov krompirjevih v žganjarijah vse to veljá, kar smo rekli od krompirja; mladi živini, plemenski in molzni živini ne teknejo; mléko je vodeno, rado plavo, in sirovo maslo iz njega je slabo; naj boljši so še za pitavno živino, toda s polovíco suhe klaje.

Olarske tropíne, to je, ječmenovi ostanki v olarijah so več ali manj vredne po tem, ali je slad (molc) po kuhi óla manj ali bolj izpit bil. Molzni in pitavni živini posebno dobro teknejo, ako se ji zraven te mehke klaje še priklada senó. Krave, dolgo in obilo kermene s tropinami, se začnó pogostoma pojati; bikom se smejo le po malem pokladati.

Izprešana pésa iz cukrofabrik je govedom ravno tako dobra, kakor pésa sama.

Lanéne preše ali pèrga imajo veliko veliko tečnega v sebi; nekteri jih cenijo kakor rèž, veči del kmetovavcov pa jih stavi pod rèž. Ker so sila mehka klaja, se ne smejo same pokladati, ampak s senom vred. Pokladajo se raztopljene v vodi ali za pijačo ali se poliva rezanca ż njimi, ali pa se suhe v štupo zdrobljene potresajo pa ne na debelo po piči. V vodi se skisajo sila naglo, za to se mora posoda pridno čediti. Za konje niso; jih preveč napenjajo; tudi pri govedih se kot poglavitna piča ne smejo pokladati, z drugo pičo vred pa so kaj tečne ze mléko. Pitavno živino obilo redé, meso pa po njih ni kaj posebno dobrega okusa. Če jih živina preveč dobíva, si pokvari želodec, potem jih ne prebavlja lahko in še mléko ima duh po njih. — Enake lanénim prešam so ogeršične in makove, pa te manj redé in živini niso tako prijetne, dokler se jih sčasoma ne privadi. Perga iz hidravliških mašín je slabeji, kakor je tista, ki je po stari navadi prešana, ker une ne pustijo nič olja v njih, ampak le grenko stvar. Od tod izvira različna hvala préš. Več kot 5 funtov préš na dan naj se nobeni živini ne daje.

Zernje žita in sočivja. Celega žita ali sočivja govedom pokladati se ne splača, za to ker ga goveja živina je naj manj prezvečiti v stanu. Zdrobljeno (šrotano) žito pa kaj dobro živino redí in mléka imajo po njem krave veliko. Enmalo pred teletom in kmalo po teletu zdrobljeno žito z vodo za pijačo kravam posebno tekne, pa tudi teletom, ki se počasi odstavljajo. Holstajnci, naj bolj skušeni v tem, pa žitni drob takole cenijo: za mléko naj tečniši je pšenični drob, za tem ovseni, za tem rèženi in naj zadnji je ječmenov, ki je bolji za meso. Za pitavno živino je žitni ali sočivni drob kaj dober.

Otrobi, ne popolnoma izmleti, imajo veliko tečnega v sebi, pa ni dobro jih preveč na enkrat dajati; pokvarijo želodec; za pijačo osoljeni živini naj bolj teknejo.

(Woch. f. L. F. u. Hausw.)

Koristnost sadjoreje.

Velikrat je bilo že u „Novícah“ govorjeno od velike koristnosti, ki jo sadjoreja kmetovavcem naklanja. Ker pa dobrih reči in naprav se ne more nikoli prehvaliti, podamo ljubim bravcem Novíc tudi sledečo prelepo povestnico, ktera očitno kaže, da reja sadnih drevés gojiteljem svojim čudovitno koristuje.

Na Nemškem, blizo mesta Darmstadt, je majhino selo, ktero Wallerstädten imenujejo. Bilo je nekdaj ubog kraj. O sedemletni vojski je tamkej nek francozk vojak bolan in reven obležal. Ljudomili kmetje so ga prijazno sprejeli, in za-nj skerbeli, kar so mogli. Ozdravil se je. Hvaležen do svojih dobrotnikov sklene pri njih ostati, pridno delati, in tako pošteno se preživiti.

Zaupali so mu živino, ter ga čednika izvolili.

Ko je živino pasel, je kmalo zapazil, da na veliki paši, ki jo le živina pohodi, bi še dovelj prostora bilo za marsiktero koristno drevó. To ga nameni, ob času, ko so bili živino vhlevili, u svojo domovino se podati. Kaj je nek tam opravljal?

Požlahnjenih sadnih drevésc je nakupil, in na herbtu jih nesel u svoje nemško selo. Posadil jih je po pašniku. Ponavljal je večkrat svoje potovanje, ter nasadil je malo po malo z žlahnimi drevesci celi pašnik.

Zdaj — po toliko letih — je tisti pred zanemarjeni pašnik krasen sadovnjak, iz kteriga vasčani vsako leto za več sto tolarjev žlahnega sadja poprodajo. Nekdaj revne lesene bajtice poprejšne vasí so se spreobernile u lepe zidane hiše, in sadno drevje okoli njih je studenec blagostanja za vesoljno sosesko. J. Š.

Slovniški pomenki.

K sostavku v 90. listu. *)

Ker se je v ljubih „Novícah“ v pisavi nekterih besed vprašanje vzdignilo, se mi zdí pripravno in prav v té reči svoje misli razodeti.

Ako ravno edinost in doslednost v pisavi ste žive potrebi, ju vender v navadni našemu jeziku neprimerjeni pisatvi ni mogoče popolnoma doseči. Torej hočem tukaj le kaj malega opomniti, v čemur se po slovniških pravilih lahko zedinimo.

1. Od lj in nj.

V besedah „mergoljenje, žvergoljenje, poželjenje, boljenje, trohnjenje“ itd. je -ljen in -njen napak namesti -len, -nen, ker vsi glagoli tretje oblike, ki imajo v nedoločivniku -eti, dobivajo v terpivnem deležji -en, tedaj se mora pisati: mergolenje itd. Le glagoli četerte oblike, ki imajo nedoločivnik s koncem -iti, pridevajo k terpivnemu deležju -jen, n. pr. svariti svarjen, kuriti kurjen, voziti vožen, prositi prošen. Tudi vožen in prošen imata svoj -jen, ako ravno se -j- pri njima ne vidi, in sicer zato ne, ker se -j- v šumiče vtopí, in ravno ta vtopljivost storí, da se sikovci (Sauselaute) z, s, c v šumiče (Zischlaute) ž, š, č spreminjajo. Tako je tudi v: hvaljen, hranjen itd. -j- v l ín n, gledé prave izreke, vtopljen. Pri nekterih glagolih te oblike se pa -j- izpahne, n. pr. spriden, nasiten (nekdaj nasičen) itd.

V krajih na Gorenskem in Dolenskem, kjer topljeni lj od prostega l dobro ločijo, ga izrekujejo pri vsih prilogih pred -iv: zanašljiv, postrežljiv, dobrotljiv itd. To kaže, da ima lj v té zadevi tudí v pisanji svojo pravíco. Tem se pridruži oziroma tudi: ljub, ključ, stopinja, gospodinja, draginja itd. Tanko, vganka in več druzih, ki jih slovnica bolj razširno razodeva, pa ne najdemo s topljenim nj v tako razširjeni izreki, da bi jih mogli med une šteti.

*) Gotovo ljubo bo vsim našim pisateljem, da visoko učeni gosp. profesor Metelko, oče perve in naj bolj čislane slovenske slovnice, pervo besedo izgovorili so o vprašanji 90. lista „Novíc“ in določili nektere pravila v dosego edinosti in doslednosti slovenske pisave, za ktero in da je v duhu narodnem si zdaj hvale vredno prizadevajo veljavni slovenski pisatelji na Dunaji in po vsih slovenskih krajinah. Da bi „viribus unitis“ kmalo ustanovili pravila, ktere naj bi bile potem vsim pisateljem zakonik! Vred.

2. Od u in v.

Nekteri ne vé, kdaj bi pred glagolom v in kdaj u pisal, in zato piše brez razločka v pomenu zdaj: vtaknem, vgasnem, vkradem itd., zdaj: utaknem, ugasnem, ukradem itd. Tukaj bi se lahko dosegla edinost in pravoslednost v pisavi po tem pravilu: Piši v 1) kadar pomeni djanje v kako reč (ein, hinein), n. pr.: vrinem, vtisnem, vložim itd.; 2) kadar pomeni na ali gôri (takrat je v iz predloga v'z): vložim (auflegen namesti vzložim), vzamem, vstanem itd. Sicer pa piši vselej u, ki velikrat nič druzega ne pomeni kakor spolnjeno ali doveršeno djanje v doveršivnih glagolih, n. pr.: utopim, ulovim, ugledam itd. V tem ali unem pomenu dobiva ravno tisti glagol zdaj u zdaj v: utopiti (ersäufen), udariti (schlagen, perfectiv), in vtopiti (eintunken, einmengen), vdariti (einschlagen, auch perfectiv) itd. Iz tega se vidi, da vkradem, vmerjem, vkažem itd., ker se le spolnitev djanja naznanja, je z v napak pisano.

Tudi želim, da bi se v marsikterih posameznih besedah zedinili, in pisali, n. pr.: ven, ven, vender, in ne: vun ali von, vunder ali vonder. Že nekdaj so pisali ven, ker se tukaj izgovarja polglasni e kakor v oven in se tudi izpahne kakor v tem, n. pr.: ven (hinaus), vnej (draussen), oven pri ovnej po starem (po novem pri ovnu). Nekteri pa méni: vun se mora pisati zavolj izpeljave, ker se v zunej (ali zvunaj, kakor nekteri pišejo) u izrekuje. Res je, da se v zunej u izrekuje, ali kakor se velikrat u v -ov ali -ev povzdigne, n. pr.: kupu-jem, kupov-ati, kralju-jem, kraljev-ati, tako se tudi v ali ev v u spreminí, tedaj je zunej iz ven, vnej, kakor bruno iz nekdanjega brevno, ali duri iz nekdanjega dveri itd. Po doslednosti v izpeljavi je tudi treba pisati: svetujem, verujem, kmetujem itd. ne svetjem, verjem, kmetjem itd.; iz tega se ne more izpeljati: svetovati, verovati itd., akoravno se v svetujem, verujem itd. po pravi izreki le polglasen u sliši.

To premembo v v u tudi v samostojnem predlogu vpeljati se mi ne zdí varno, ako ravno v pesmih to svobodo rad poterdim. Zakaj se mi prederzne premembe sploh nevarne zdé, si je lože misliti, kakor jih tukaj v preozkem prostoru dovoljno razložiti.

Še nekaj.

Po doslednosti in, kakor menim, večini govora bi se prilogi v ženskem in srednjem dvojniku mogli deležjem kakor sicer sploh, in ne imenom enakokončno pisati, toraj na pr.: lepe (in ne lepi) hiši ste bile prodane.

Metelko.

Ozir po svetu.

Ogled podonavskih krajev, kjer je zdaj turško-rusovska vojska.

Očí celega sveta obernjene so zdaj na kraje dolnje Donave, kjer sta Turk in Rus vojsko začela. Poglejmo enmalo, kakošni so ti kraji.

Dežele te so velika, le proti izhodu odperta okroglina, ktero od spred mejí černo morje. Na obéh straném, proti severu in jugu, se dvigujejo gore, proti jugu mogočni Balkan, proti severu planíne, ktere delajo rob Erdeljskega proti Vlahii. Obé te stranske steni velike kroglíne se sklenete proti zapadnemu ozadju v širokem polkrogu in jo tako zaklenete proti Serbii, Ogerskem in Banatu z gorato zagrajo, skozi ktero se Donava med Belo cerkvijo in Oršovo tesno valí.

Med to široko okrajno, med černem morjem proti izhodu, med Balkanom in njegovimi berdi proti zahodu, in med erdeljskimi planinami proti severu se razprostira 140 ur dolga in 16 do 40 ur široka Vlaška planjava. Ta 600 štirjaških milj velika skoz in skoz enakolična dolina dobiva svoj naravni stan in politično razdeljenje od dolnje Donave.

Ob Donavi na desno in levo je veliko terdnjav in okopov, v kterih imate zdaj turška in rusovska armada *) svoje tabore. Na desnem bregu na dolgi dolgi poti od Oršove noter do Rasove so turške terdnjave, ki so veliko močnejši od unih, ki ležé na levem bregu, kjer so se Rusi ustavili; desni breg je tudi

*) Odkar je to pisano, so Turki že v nekterih krajih iz desnega brega se tudi na uno stran Donave spustili. Vred.

dosto višji in že tudi zavolj tega terdnejši od levega, ob kterem so le slabi okopi (šance); edína terdnjava je Giurgevo (Džurdževo).

14 terdnjav ali terdnih ograj je na turškem bregu postavljenih, kterih namen je braniti preláz sovražnika čez Donavo. Te terdnjave so: Oršova, Berza-Palanka *), Florentin, Vidin, Arčka-Palanka, Lom-Palanka, Džibra-Palanka, Orjava, Nikopolje, Svištov, Rustčuk, Turtukaj, Silistra in Rasova.

Pred Oršovo je Donava med sterme skalovite bregove stisnjena. Cesta med Serbskem in Bugarskem na eni, med Ogerskem in Vlaškem (Valahijo) na drugi strani, je na obéh bregovih iz skal izsekana. Na bugarski strani se vidi še vpis rimskega cesarja Trajana (98—117 l. po Krist.), ki je to cesto zidal. Ko se iz tega sotišja pride, se Donava razširi in mirniši poganja valove, in tam se dviguje na nekem otoku terdnjava Oršova. Dvé uri dalje, vštric vlaški vasi, Černec imenovani, se vidijo razvalíne velikanskega Trajanovega mosta, ki je imel 20 obokov, ker tù je Donava čez 3000 čevljev široka.

Perva imenitna terdnjava, ktero na poti od Oršove narajmamo, je Vidin z 20.000 stanovavci, obdana s terdnim obzidjem, in nikdar še ne premagana od Rusov, kteri tudi v zadnji turško-rusovski vojski l. 1828 in 1829 višje gor na Donavi prišli niso.

Druga terdnjava je Nikopolje, teržno mesto, ki je bilo leta 1811 od Rusov popolnoma razdjano, se je pa spet popravilo. Turki so imeli nekdaj na uni strani brega mestice Turno; tukaj je imeniten kraj za prelaz čez Donavo, zato je Omer-paša popravil obzidje (palanko) in nove ograje naredil.

Desni breg Donave je sploh višji kakor levi, kar je veliko dobro za Turke; vendar so pa tudi na ti strani kraji, kjer je dolína širji in se Donava od visočín oddaljuje. Za to je od tod zaporedoma dosto terdnjav, sicer le srednje močí, vendar dosto močnih za pervo brambo in za ustavo armade, kadar je treba braniti preláz čez Donavo.

Če gremo ob Donavi naprej, zadenemo na mesto Svištov z obzidjem in stolpi in 10.000 stanovavci; l. 1811 so Rusi to mesto pokončali, kakor tudi terdnjavo Rustčuk, do ktere na daljnem potovanju pridemo. Rustčuk, s 30.000 stanovavci, je po novi sostavi popravljena in zdaj ena naj močnejših terdnjav poleg Donave.

Turtukaj, nasprot Vlaški vasi Oltenici, je prelaz čez Donavo, ki je že večkrat v Rusovskih rokah bil; tudi zdaj stojí pred njim velika armada. To mesto je za vojsko silno važno; svet je tukaj vès pripraven most na čolnih čez Donavo narediti, in ena pot pelje odtod v središče Bugarskega. Omer-paša je po europejskih inženirjih, kterih je v turški armadi dosto, dal iz Turtukaja močno terdnjavo narediti.

Ena naj močnejših terdnjav je Silistra; dost truda je v letu 1829 Rusom prizadjala, preden so se je polastili, in general Dibič, čeravno je že Varno imel, si vendar ni upal, nad Adrianopel udariti, dokler ni Silistre premagal. To pričuje, kako imenitne so Turkom terdnjave ob Donavi; ž njimi so Turki leta 1828 in 1829 skoz 12 mescov Ruse v precepu imeli.

Rasova je za tem bližnji kraj, kjer pa zavolj močvirja na levem bregu čez Donavo ni moč z armado iti.

Od Rasove doli je pa bugarska okrajna (Dobrudža) brez terdnjav, naj bližja Hirsova je še nekaj vredna; Mačin (vštric Brajle), Izačka in Tulča pa niso nič vredne in se nemorejo nikakor primerjati nasproti ležečim terdnjavam: Kilia, Ismail in Reni v Besarabii, Galaču v Moldavi in Brajli v Valahii; močirna pa rodovitna Dobrudža, v kteri se velike čede bivolov pasejo, pade tedaj prav lahko, kakor v zadnji vojski, Rusom v pest.

To je svet poleg struge, kjer po Turškem Donava teče; od zad stojé balkanske gore, čez ktere se pa ne more v dolíno Marico in od tod v Adrianopel in iz Adrianopla v Carigrad (Constantinopel) priti, dokler niste bile terdnjavi Šumla (Šumen) in Varna premagane bile.

Šumla (turško Chemni) pod Balkanom in kakih 120 ur od Carigrada, kjer ima turški vojskovodja Omer-paša svojo glavno taborišče, je že po svoji legi takošna terdnjava, da je noben sovražnik skor premagati ni v stanu, zato jo imenujeje „turške Thermopyle“. To mesto z blizo 50.000 stanovavci, ktero berda balkanskih gor obdajajo in je scer še z grabnom in nasipom obdano, stojí v sredi sila velike ograjene planjave na prav zdravem kraji in je pol milje široko in blizo milje dolgo; v nji zamore velika armada z vso opravo tako varno stanovati, da je ne ena bomba ne zadene. Ti terdnjavi pa še verh vsega tega tudi na dobro pride, da je lega njena tako zdrava memo sila nezdravih krajev, ki nižje v dolíni poleg Donave in Pruta ležé.

Varna je med lukami in kupčijskimi mesti na bugarskem primorji naj imenitniši, šteje 13.000 prebivavcov in je tudi močna terdnjava.

Ker so Turki že na več krajih čez Donavo v Valahijo šli, je Valahija ali Vlaško za zdej bojíšče, zato bomo drugo pot kratek popís te dežele bravcem podali.

(Po Triest. Zeit.)

*) Palanka se pravi obzidje.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Gradca. Iz tistih 12.000 fl., ki se bojo iz denarja Štaj. hranilnice v 6 letih razdelili med posebno pridne posle na Štajerskem (glej Novíce list 88.), se bo po oglasu „Wochenblatt der st. L. W.“ vsako leto napravilo 100 darílí po 20 fl., ktere se bojo ob godu presv. cesarja 18. augusta v ličnih hranilničnih bukvicah z nadpisom „v hvaležni spomín srečne otetbe Njih vel. Franc-Jožefa I. iz smertne nevarnosti in v spoznavo in darílo pridnosti, lepe obnaše in zvestobe“ slovesno delile. Posli, ki želé tak dar dobiti, se morajo vsako leto zadnji čas do konca januarja oglasiti s prošnim pismom pri predstojniku kmetijske podružnice tistega kraja.

Xo. Iz Ormoža. (Konec.) Če je vreme tergatve milo in jesenski čas prijazen, zares ni radosti čez bratvo; ščirica veselo popéva, kos, drozeg in drugi krilati prebivavci prostega neba, kteri radi pozobljejo kakošno jagodo v nogradu, delajo kratek čas. Vse je živo in veselo. Sosed obiskuje soseda in mnoge veselice se obhajajo med tem, ko potíce in purani, grojzdje in pečeni kostanj z novíno (moštom) vred mizo težijo. To terpí do pozne nočí. Konec kakor začetek vsacega dné naznanja strel, med kterim se razlegajo naj lepši slovenske pesmi, ki jih popévajo mlade tergavke, sosebno ako k suhi petíci še kruha in verček vinca dobé. Zdaj je čas domú iti; odhod pa je dostikrat vreden, da bi ga malar izmalal: spredaj korači vincar kot vodník z veliko svetilnico, za njim gazijo gospé in gospodične v škornjicah po blatu in si pomagajo z dolzimi koli v rokah naprej; marsikteri nožici pa, ki ni vajena tacega gazenja, spodletí, da se vsede v gréz. Smehú po taki nesreči ni konca ne kraja, dokler vesela družbica ne priroma domú.

Navadno se na večer vino prešati začnè. Popisal bi celo to opravilo, ker pa tak popis sega bolj v vinorejo, omenim le, da delo to večidel celo noč terpí; de-

lavci med tem zakurijo, pekó konstanj in kvartajo. Da pa opravila ne zanemarjajo, čuje ali gospodar sam nad njimi ali pa njega namestnik, ki jih gostuje z vinom, puranom in gibanci, da gré prešanje veselejši od rok. Med tem pa se domača družina s povabljenimi gostovi kratkočasi s petjem, plesom in drugimi veselicami. Tako tekó dnevi v poštenem veselju, dokler ni bratva končana, ki se pa rada za kake dní podaljša.

Konec bratve se gré ena družinica k drugi poslovit, in na veseli prihod drugo leto se spraznijo zadnji kozarci sladkega mošta. Potem se spravi vsa hišna roba spet skupej in se naloží na voz; kočije derdrajo spet domú; gorice potihnejo, ni ga viditi človeka več; le kak samoten lovec po njih lazi, ščirica omolkne in tudi drugi krilati gosti se odtegnejo iz njih.

Pa komaj je tergatve konec, že se pripeljejo postavni kerčmarji in vinokupci iz gornjega Štajerja in Koroškega in včasih tudi iz Ljubljane, in nam odpeljejo žlahno kapljico, nam ostane podbranje s tropinami, iz kterih se vinski cvet žgè. Posestnik je scer vesel, ako s tem, kar skupi, zamore davšine poplačati, ali milo se storí človeku viditi, da od pridelka le celó malo ali nič ne doletí tistega, ki se je vkvarjal z delom.

Naš letošnji pridelk je obilen in dober, prodan pa še ni, ker kupce cena vedra po 10 do 12 fl. straši, da so se obernili na Horvaško in Ogerško, kjer nek vedro po 4 do 5 fl. ponujajo. Al med tim in našim Lutomerškim vinom je velik razloček, tedaj se našim vinorejcom ni bati, da bi ga ne prodali, ker dobra kapljica se je še vselej lahko prodala. Natanjčniši popis našega letošnjega pridelka bojo „Novíce“ iz rok mojega prijatla iz Lutomera prejele.

Prišel sem letos k tergatvi tudi v Halose, to je, v nograde na desnem bregu Drave. Ker imajo pa te gorice, kakor značaj ljudstva, ki ondi biva, marsikaj posebnega in še dosihmal malo znanega, si priderżim to posebno in bolj natanko popisati.

Omenim poslednjič še nesreče, ki se je prigodila pri sv. Tomažu v naši okrajni. 30 let staro dekle, šivarica, napravlja za kosilo oginj na ognjišču, in ker jo v noge zebe, stopi na ognjišče in popihuje s kitljami oginj, ki se pa užgó in se ugasiti ne dajo, dokler ni nesrečnica skočila v mlako poleg hiše, — ali smod po životu je bil tak, da je reva v malo dnéh umerla vkljub vsi zdravniški pomoči.

Iz Gorice. Razstavo kmetijskega in obertnijskega blaga so 3. t. m. slovesno odperli vpričo deželnega poglavarja grofa Wimpfen-a, gosp. knezo-škofa Lušina in več druzih civilnih in vojaških častnikov.

Novičar iz mnogih krajev.

Gotovo je, da je nova vredba političnih in sodniških vradnij po vsih deželah našega cesarstva že dodelana. — V Monakovem (München) na Parskem bo prihodnje leto velika obertnijska razstava; zbornicam kupčijskim in obertnijskim je došel od c. k. ministerstva ukaz, tudi spodbadati fabrikante in obertnike austrianske k obili vdeležbi te razstave. — Višji vojaško poveljstvo je določilo, da za pervo polovíco leta 1853—1854 se zamore mesična klaja vojaških konj z nasteljo vred po sledeči ceni v dnarju odkupiti: v spodnji Austrii za 13 fl., v zgornji Austrii in Solnograškem za 11 fl., na Štajarskem za 12 fl., na Tirolskem za 15 fl., na Marskem, Šlezkem, Koroškem, Krajnskem, Primorskem, Horvaškem za 11 fl., na Českem za 10 fl., na Lombardsko-Beneškem za 13 fl., na Ogerskem in Slavonskem za 9 fl., v Galicii in Erdelii za 7 fl., v Banatu za 8 fl., v Dalmacii za 16 fl. Iz te različne odkupne cene se da naj gotovši razsoditi zdajna cena ovsa, sená in slame po mnogoverstnih deželah našega cesarstva. — Iz kupčijskega pisma smo zvedili za gotovo, da v Valahíi velja vagán koruze 1 fl., ječmena clo le 27 krajc., — pa kaj, ker zavolj preplitve Donave se poprej ni moglo nič prepeljati, zdaj pa je vojska ondi vse zaperla. — Razglas rusovskega cara Nikolaja od 20. oktobra naznanja, da je prisiljen vojsko začeti zoper Turke, kteri z lepo nočejo spoštovati starih pogodb in terjanih pravíc za staroverce v Turčíi. 3. dan t. m. je car poslal ukaz vojskovodju Gorčakov-u, naj se začne vojska. Dosihmal še ni bilo slišati od velike vojske; Turki pa so na več krajih čez Donavo v Valahijo udarili; hude bitve so bile pri Oltenici, Kalarašu, Gjorgjevu, Kalafatu in Krajovi, v kterih so Turki večidel zmagali. Perva sreča užiga močno pogum v Turkih, ktere, kakor se zdaj za gotovo sliši, boste podpirale angležka in francozka vlada, če bo treba; vradni časnik francozki je na Nikolajev razglas očitno odgovoril, da ne Turki, ampak Rusi so prelomili pogodbe; angležke in francoske barke so 2. dan t. m. prijadrale v Carigradski kanal. Ker se rusovska vlada ne more zanašati na Vlahe in Moldavce, je nek zavoljo tega in ker ima tukaj velika vojska biti, 200.000 Rusov odločenih za te kraje, 200.000 pa v Azii, ker so, če je res, Rusi nek že tudi tepeni bili od Selim-pašata pri Batumu. Rusi imajo v Moldavi in Valahíi sila revne staniša v kočah pod zemljo, in za kurjavo imajo le posušeni gnoj, pa še tega jim manjka. Iz teh krajev beží sila veliko družín čez austriansko mejo, kjer jih, kar je moč, cesarske oblastnije prijazno sprejemajo. Po 22. dnevu t. m. se bo rusovska vlada polastila vsih turških bark, ki dosihmal niso odrinile iz rusovskih luk; barkam v vojski ne zapopadenih deržav se pa ne bo nič zgodilo. Kupčija našega cesarstva s Turčijo, ki je vsako leto prerajtana na 67 milionov fl., zavolj te vojske veliko škodo terpí. — Zares čudagerde rečí se godé po svetu. V Kasel-u na Nemškem je te dní zavolj nekega prepíra na očitni cesti neki grof pretepal ondašnjega pervega ministra tako, da je palico nad njim zlomil!! — Vremenski prerok iz Jolsve prerokuje do božiča lepo jasno vreme z merzlimi nočmi; dežja in snega bo malokterikrat, le naj višji gore bojo imele snežene kape; vozniki in popotni bojo veseli, mlinarji pa zavolj suše žalostni — kramljá prerok.

Hvala, komur hvála gré!

V cerkvi Marie Divice v Polji pod Ljubljano je gosp. Kurz-Goldenstein veliki oltar deloma znovega naredil, deloma pa prenaredil tako, da smejo farmani po pravíci rêči, da med cerkvami po deželi je njih oltar zdaj eden naj lepši. Če že pogled cele sostave bližečega oltarja z lično malano novo podobo vnebovzetja matere božje človeka živo razveselí, bodeš, kadar se tron kraljice nebeške odprè, nehoté zaklical: ah, to je lepo! Gosp. Goldenstein je veliko število različnih podob prav mojstersko zverstil okoli matere božje, nad ktero se vidi sv. trojica, in je razdelil po dobrem prevdarku farbe njih tako primerno, da je pogled zares nebeški, kadar je tron razsvitljen od sončnega svita. Reči tedaj smemo, da je gosp. Goldenstein s tim delom se pravega mojstra skazal, kteremu bo vsak, ki gré lični oltar ogledavat, zasluženo hvalo dal. Rade jo pridnemu mojstru dajo tudi

Novíce.

Današnjemu listu

je pridjana 11. pôla „občne zgodovíne“.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*